

Publicacions de la Unió Valencianista Regional

SUBSTANTIVITAT DEL VALENCIANISME

DISCURS PRONUNCIAT EL DIA 3 DE DECEMBRE DE
1918, EN EL SALÓ DE SESIONS DE LA DIPUTACIÓ
PROVINCIAL DE VALENCIA PER

IGNACI VILLALONGA VILLALBA

Valencia MCMXIX

El senyor President: *El señor Villalonga tiene la palabra:*

El señor Villalonga: Excelentíssima Diputació. Senyors: Al dirigir-vos la paraula, designat per els meus companys de la «Unió» i «Joventut» Valencianistes—i haveu d'entendre que esta designació no comporta cap gerarquia ni preferència, que entre nosaltres no existixen, ja que les conferències que la «Unió» i la «Joventut» Valencianistes tenen oferides són cinc, i jo soc ú, el més modest dels que tenen que parlar en elles—, la meua missió ve reduïda a explicar-vos la Declaració Valencianista que tots coneixeu, que cree que resol i tanca per la nostra part els interrogants que va obrir en la sessió última el seüor Bentrosa.

Al dirigir-me a vosaltres, he de saludar en nom de la «Joventut» i de la «Unió» Valencianistes, per a felicitar efusivament, a la Diputació de València, que conscient de la seua missió (Una veu: *¿Hará el favor de expresarse en castellano?* Se produïx un gran soroll entre el públic, molts increpen al interruptor. Se senten crits de ¡Vivea València! i ¡Viva la República! Per fi se calmen un poc els ànims i el orador continua). Jo, senyors, me exprese en valencià i respecte als que se expresen en altre idioma; i eixa intransigència que alguns creuen vore per nostra banda al expresar-nos sempre en valencià... (Se reproduïx el soroll en majors proporcions. Els ugiers, no podent expulsar als alborotadors, reclamen el auxili de la policia, que entra en el saló. Llavors diu el orador: Senyors, si ha de ser la policia la que garanteix el dret de parlar en valencià, no continue... La intervenció del President i alguns diputats restablix l'ordre.) Nosaltres creem, senyors, que per a garantir nostre dret és prou encomanar-nos a l'esperit lliberal de nostre poble. Després de tot no és la primera vegada que en nostres campanyes hem segut interromputs de manera pareguda, i encara en formamés elegant, perque se'ns ha arribat a dir: «Que parle en castellà, que no l'entenem.»

Dia, pues, senyors, que salude i felicite a la Diputació perque ella ha sentit el moment polític actual, que per tot arreu clama, en unes parts per una major descentralització; en altres, per una reintegració de la persona-

litat col·lectiva, però que se fon en totes en una tendència general a la descongestió de l'excés de funcions en el Estat central. I ho ha fet la Diputació, de tal manera, amb un sentit tan respetuós per a els ideals, amb un sentit d'objectivitat tal, que ha donat asil en esta casa a totes les idees i a totes les opinions; i una prova ben patent d'este esperit, està en el anunci, que ningú pot dir que el desconeixia previament, de que serien tolerats i respectats tots els idiomes.

Si alguna volta es retrau la intransigència, que en punt a la llengua posem, tenim que dir que este és per a nosatros un problema de llibertat i d'esperit; que al cap d'avall no fem més que posar-nos en l'únic terreny a que ens porten les intemperàncies de certa gent. El dia que l'expressar-se en valencià, com en qualsevol atra atra llengua, siga un acte perfectament civil, probablement esta actitud nostra no tindrà raó de ser.

Volem la reintegració plena de la llengua, no solament en l'esfera literària, sino en la científica i fins en la filosòfica; en totes les manifestacions més enlairades de la vida.

I he de felicitar molt especialment al meu mestre senyor Bentrosa, perquè com a membre de la Comissió nomenada per a tractar de l'autonomia va exposar amb tal claretat i tal precisió els termes del problema, que segurament eixes seran les lites, els carrils per aon tindran que deslligar-se les discussions. I com vos dia abans, els problemes plantejats per el senyor Bentrosa, els valencianistes els hem condensat en una declaració i a ella tindrè que referir-me. Però primer em permetreu que fassa una breu disquisició respecte als fonaments històrics de la nostra terra.

El orige de la personalitat valenciana, el trobem en els temps de la civilització ibèrica, que culmina en el segle V i posteriors abans de J. C. Els historiadors i geògrafs Strabó i Festo Avieno, parlen de la *Ethnos Ibèrica*, que s'extenia dende el Ródan fins els llindars de Murcia, i ens mostren un poble amb una cultura molt avançada.

En lo que respecta a estos pobles dominà una característica, el sentit de la diversitat dins d'ell mateix; de modo que eixa raça, mai ha sentit l'unitat política; sempre ha estat dividida: primer en tribus, després en diversos Estats.

Com a prova d'açò que diem, veem que la part de la *Ethnos Ibèrica*, que abarcava l'actual Regió Valenciana, comprenia tres demarcacions denominades Ilercarvonia, Edetania i Contestania, que corresponen poc més menys a les tres actuals províncies valencianes.

Les excavacions i investigacions fetes, van aclarint un poc la boira impenetrable d'aquells temps remots i com prova gallarda de esta civilització excel·lix sobre tot, la bellíssima escultura de la Dama d'Elx en la que nosaltres, els valencianistes, veem un símbol, un emblema del temperament, del geni artístic de nostra raça en aquella etat remotíssima. És ben dolorós que per a contemplar tan noble niçaga i eixecutòria, tingam que anar al Museu del Louvre, puix per incuria, els valencians hem deixat que estos tresors s'ens escaparen.

Del llenguatge que aquells homens parlaren, no podem tindre notícies molt concretes. Estos estudis, encara que són de molta actualitat, estan prou endarrerits; pero hi han elements per a senyalar que els antecedents de la actual llengua valenciana, es troben en aquells temps, puix no es formà la nostra llengua, com molts creuen, com una fillola de la llengua llatina dels conqueridors romans. Estos influïren fondíssimament introduint elements diferents que ampliaren el lèxic i alteraren la gramàtica. La romanització seria tan intensa com se vullga, pero ella no destruí l'element racial iber, com no el destruïren ni l'invasió visigòtica— que no fon tan absorbent com la romana—, ni sisquera la avasalladora dominació aràbiga, que per la seua duració i força, poguera creure's que aniquilaria al poble vençut.

En efecte, ací en València, además de la llengua dels dominadors alarbs, se usava també la llengua que parlaven els moçarabs, i hi han antecedents que demostren que era casi la mateixa llengua valenciana que hui contemplem i que té un parentiu molt estret amb la seua germana la catalana. De manera que don Jaume no vingué a portar-nos la seva llengua: València no és una colònia del poble català. Es indubtable que vingueren elements catalans amb els conqueridors que influïren també en la nostra llengua; pero estos elements no deuen donar lloc a suposar que importaren la seua llengua, que diversificada rodant el temps fon la valenciana, sino que esta, diem que té orige propi. Esta idea ens és tant més grata, quant que ix naturalment al pas de les suspicàcies de molts que creuen que els valencianistes actuem de catalanitzants, i que volem situar-nos com una colònia espiritual de Catalunya. En això no ens dolen penyores.

No tenim inconvenient de fer de la autoctonia del poble valencià sense desconèixer l'íntim parentiu amb Catalunya, un motiu per a situar-nos en la preeminència i dignitat que ens correspon. (Aplaudiments.)

En don Jaume el Conqueridor veem nosaltres al gran militar, i sobre tot al gran polític, que portà tota la força de nostra raça, integrant a tots els pobles de parla lleuantina en una Confederació de Estats. Conquerí a València i a Mallorca, i conquerí també Murcia; pero en virtut d'un pacte amb la monarquia castellana la va cedir a Castella. Es de creure, senyors, que este pacte no fon cosa arbitrària; el deixar Murcia i pendre València, no seria per un caprici. Segurament, influiria en esta decissió el fet de la diversitat de raça i llengua entre Murcia i nosaltres. Aquest és un fet que debem subraïllar.

Però una vegada format el Estat Valencià, amb una Constitució lliberal amplíssima— com en aquells temps no es podia somniar—l'Estat Valencià fon reintegrat a la Confederació Catalano-Aragonesa, pero sense *fondre 'l* en Catalunya. Açò vol dir que renaixqué el sentit particularista d'esta raça. De tal manera fon això que la Confederació Catalano-Valenciano-Aragonesa-Mallorquina, no tenia més nexa que la Corona, puix no havia un Parlament comú a tots els Estats. Havia Corts Catalanes, Valencianes, Mallorquines i no cal dir que Aragoneses. (Molt bé, aplaudiments.)

Aquells temps de l'Estat Mitjà foren els d'esplendor de la nostra nacio-

nalitat; foren els temps en que nostra civilització pletòrica produí aquells poetes genials com Ausias March; i que es desbordà el nostre poderiu pel Mediterrani, fent possible la frase de l' Amirall Roger de Llúria, de que «fins els peixos necessitaven portar les quatre barres en el llom per a poder navegar lliurement».

Després, quan se feu l' unitat espanyola, començà la decadència. No per el fet mateix de l' unitat, sino per la manera com fon feta. Vingué un moment culminant, el de les Germanies, que nosaltres havem de contemplar d' una manera distinta de com el presenten molts historiadors parcials; puix no es limità a una lluita de classes. Fon algo més: fon l' alçament d' un poble que tenia un sentit ben lliberal, que tenia plena consciència de la seua llibertat, que no es resignava a morir a mans del absolutisme. Este és el significat d' aquell moviment, i encara que després vingueren conflictes de classe i desbordaments, açò és lo inevitable en tot moviment popular.

Havem de rehabilitar aquell gest gloriós de la nostra terra, perque certa gent el considera d' una manera tendenciosa, en contra de nostre prestigi i de la nostra tradició.

Fracasà aquell moviment, perque no solament tenia en front l' espasa victoriosa de Carles V, sino també l' esperit del Renaiximent amb les grans concentracions, que li era francament hostil.

Pronte es declarà el principi de la nostra decadència, principalment en les classes elevades, que abandonaren la nostra llengua amb sa lliteratura, i fins el poble es contaminà de modo que les nostres llibertats no estaven més que en els llibres, i cada volta s' anava esvaint la noció de la nostra personalitat. La corona anava barrenant les nostres prerrogatives, i en eixa penitent continua arribarem a Felip V, que promulgà el Decret d' abolició dels Furs. Acció iníqua que el poble valencià no hauria consentit de haver tingut esperit de conservació; si haguera segut un cos vivent, no hi ha monarquia, ni aliança, ni poder, que puga matar l' ànima d' un poble.

Este Decret ens colocà en pijors condicions que a Catalunya, que a pesar de extremar la resistència, li fon respectat el dret civil; açò sens dubte ho faria Felip V inspirat en la frase del ministre de Felip IV «los valencianos son más muelles», Aixís s' ens colocà en la categoria inferior d' Espanya i s' ens va imposar la legislació castellana. Les úniques protestes ostensibles que hi hagueren, ben moderades per cert, foren les del jurat Blanquer i el jurisconsult Ortí, que expiaren en la presó de Pamplona el pecat de ser bons valencians. (Molt be, aplaudiments.)

Pero arribats al màxim de la decadència de València, escomença deseguida a germinar el nou esperit, i prova de això està en el Notari Carles Ros, autor del Diccioniari valencià, en el pare Galiana i el cronista Sales, que mantingueren el esperit valencià el últim terç del segle XVIII.

Ja estem de ple en la guerra de la Independència, en aquella guerra que conmové tan profundament els pobles hispànics, i en ella qui salvà a Espanya no fon la monarquia, que passava per la vergonya de Bayona, sino que com digué el gran Pi i Margall, l' esperit regional salvà a Espanya. Ací en

València tinguerem la Junta suprema, que es formà per el moviment popular, del que era veu el pare Rico, i inspiradors els dos germans Beltran de Lis. Esta Junta pactà aliances amb Inglaterra i s'oposà gallardament als covarts intents de cedir a l'invasor fets per la «Junta del Real Acuerdo», constituïda casi tota per forasters, que no sentien les nostres llibertats.

Inicià una tendència autonomista, pero aquell no era el nostre moment i seguirem en l'opresió i vingueren les Corts de Càdiz per a continuar la obra centralista. Es reconegueren els drets dels individus, pero encara no era arribada l'hora de consagrar els drets dels pobles.

El renaiximent lliterari del segle XIX apunta en Tomàs Villarroja dolcíssim poeta. I ja després en l'ordre polític vingué en temps de la República l'intent del cantonalisme, que fon indubitablement una pàgina—ho crec sincerament—gloriosa per a València, pero l'esperit valencià no estava prou preparat per a afrontar aquell moviment, el qual era ben artificios i açò portà el seu fracàs. Precisament el cap del moviment en València era Pere Barrientos, un madrileny.

Però indubtablement en aquella ocasió es va demostrar que sempre ha perdurat en València un sentit de lliberació, un no conformisme, pacífic si voleu, pero inadaptable als moles de la política centralista.

Ademés este moviment és una ensenyança que deu posar-nos en guardia contra autonomies artificioses. Jo el compare en part amb les actuals circumstàncies, en que totes les Regions demanen la autonomia, i és ben de desitjar que vinga, pero mai en moviment fictici. Es menester que el poble se capacite de la seua personalitat i demane després l'autonomia com a satisfacció del seu anhel. (Grans aplaudiments.)

Ja, senyors, entrem en lo que direm el franc renaiximent lliterari de València. Està en primer terme la figura d'En Teodor Llorente, el patriarca de les lletres valencianes, a qui em complac en tributar des de esta tribuna el homenatge de fervent admiració. Admirem també a personalitats tan glorioses com Constantí Llombart, i tota la pléiade de poetes i historiadors que condensaren el seu esforç en una institució que tots coneixeu, que tots respectem, «Lo Rat-Penat», qual obra pot ser no haja segut ben compresa, que sense dubte ha tingut molts errors i a vegades li ha mancat el contacte amb l'ànima del poble, pero és indubtable que ha rendit molts serveis a la pàtria valenciana, i en ella tenim que buscar els antecedents de l'actual moviment polític valencianista.

Però en aquelles circumstàncies ens mancà un pensament polític. Mentre en Catalunya, Valentí Almirall, exposava en el seu llibre «El Catalanisme», les diferencies essencials entre el poble castellà i el català, i donava a conèixer també les teories federalistes encarnades en un país de textura tan vigorosa com els Estats Units de América; mentre es produïa el moviment de l'Unió Catalanista i es formulaven les bases de Manresa, ací no teniem una orientació definida.

Ens mancà ademés un pensament econòmic. En Catalunya, Güell i altres economistes orientaren la política econòmica catalana en un sentit de pro-

tecció a l'indústria; pero ací, que teniem elements per a formar una gran economia, no tinguerem una norma, i encara aixina hem improvitat una riquesa agrícola que és motiu del nostre orgull i al mateix temps de tristes consideracions perquè ens fa pensar en lo que haguérem pogut fer, de haver tingut una orientació i un camí definit. (Aplaudiments.)

I arribem als temps contemporanis, als temps en que de «Lo Rat-Penat» naixqué un altra institució, «València Nova», que més tart mudà el nom per el de «Centre Regionaliste», ja amb un caràcter marcadament polític. Després vingué la repercussió del moviment de la «Solidaritat Catalana», que motivà que gents de tots els partits es sumaren a este moviment i coincidiren en ses idees llibertadores. Sorgí després en 1909 la primera «Joventut Valencianista», i a les hores el problema polític quedava plenament plantejat. Tal vegada no estiguera encara madurat en solucions precises, pero és indubtable que el problema polític valencianista estava plenament plantejat.

Vull recullir ací una censura que s'ens dirigix a sovint; la de que els valencianistes procurem imitar a Catalunya i convertir-se en colònia seua, Això es injust. Lo que passà és que nosaltres plantejavem un problema i es trobavem sense solucions ni orientació, que la generació precedent no havia donat, i tinguerem que buscar-les en l'estudi del Dret polític modern i en els moviments nacionalistes vius, no sols d'Espanya, sino de Europa, com Bohèmia, Finlàndia, Irlanda, etc., lo mateix que Catalunya havia fet.

El moviment nacionalista no és una cosa improvitada per la guerra actual, sino que ha tingut una llarga elaboració, que ha ocupat tot el segle XIX. De manera que lo que ferem els valencianistes modestament, molt modestament, va ser reintegrar un sector de l'ideologia valenciana a les més modernes solucions polítiques europees.

Pocs mesos abans d'esclatar la guerra (crec que en Juny de 1914) es va celebrar un acte de Afirmació Valencianista, i a ell assistiren personalitats perteneixents al partit republicà i al carlí, individus de totes les agrupacions polítiques, i tots se fongueren en un anhel en favor dels nostres ideals. Tenim que subratllar este fet ara que al terme de la guerra, d'esta guerra espantosa, hem vist com, per boca de Wilson i dels primers estadistes del món, es fa la declaració més solemne, la declaració més radical del dret dels pobles a regir-se ells mateixos. (Molt be, aplaudiments.)

I aixina no es podiem desentendre d'este moviment autonomista que ha irrumpit en tot lo món, que ha arribat per tot arreu fins a nostre país, i per això estem presenciant estes inquietuts d'ara que produïxen crisis polítiques, i de les que pot eixir una Espanya grandiosa o una Espanya que es desfà.

En este moment solemne la Diputació provincial pren l'iniciativa d'estes conferències, com indicant que és la autonomia una idea que està sobre tots els partits i que esta és l'hora de que cada ú aporte les seues solucions. Nosaltres les hem condensat en una Declaració, que sense dubte haureu vist publicada en els periòdics. Vaig a ser molt breu en els comentaris i procuraré contestar tots el interrogants que va obrir el senyor Bentrosa, puix no voldria fer-me pesat. (Veus: No, no.)

Dia el senyor Bentsosa, ¿quins límits es volen per a la futura València? Perque si ens atenim a un criteri merament econòmic, podia ser que s'indicara una unió amb Terol, Múrcia o Cuenca) Si ens atenim al criteri de la llengua, tindriem que retallar gran part de la zona occidental del nostre poble. I si acceptem el criteri històric, instaurarem el antic Regne de València. Sobre açò, senyors, permetiu-me que vos llixca la Base primera de la Declaració.

«El poble valencià, integrat per els habitants de les tres *províncies actuals*, constituïx una forta personalitat social caracteritzada per la possessió d'una llengua pròpia, per la seua modalitat racial, per la comunitat de història i de condicions econòmiques.»

Es dir, que nosaltres no fem de cap manera exclusius, ni antitètics estos criteris. Creem que València és un ser viu, que és un fet per lo tant armònic i axina tant entra a formar la personalitat valenciana la llengua i la raça com l'història i la economia. I en definitiva, és la voluntat del poble valencià que al tindre consciència de la seua personalitat, dóna vida a eixos elements i determina per el seu voler l'existència de l'Estat Valencià.

S' em dirà acàs, que acceptant el límit de les tres províncies, no hauria en la qüestió de la llengua l'homogeneïtat que és de desitjar (després tractarem breument d'això en la Base 4.ª). S' ens dirà que d' esta manera es podrien perjudicar els nostres interesos amb Múrcia i Terol (ja vorem com se resol açò en la Base 8.ª); pero per de pronte, nosaltres volem eixir al pas de tot dubte, i dir que no volem mixtificacions, volem la personalitat valenciana i res més. Amb això es contemtem.

Base segon. «Esta personalitat, per el fet de la seua existència i per la voluntat dels seus components, té dret a constituir un Estat amb el poder de donar-se ell mateix la seua forma i constitució. Esta és la fonamental reivindicació valencianista.»

Es dir que reconeixent que existix una personalitat valenciana, distinta de les demés ibèriques, en el moment que esta personalitat tinga consciència de que ella existix, tinga plena voluntat, siga un cos amb un ànima; desde eixe mateix moment té dret a formar un Estat. Esta es la fórmula política del principi de les Nacionalitats. I ací ve, naturalment, eixa discussió de si ha de ser Autarquia o Autonomia. Nosaltres reclamem esta última, que vol dir, com tots sabeu, donar-se la llei ú mateix; i no es pot donar la llei ú mateix, si no té un Estat propi. Eixa es la fórmula.

L'autarquia pot anar be en aquells projectes d'una descentralització en grau superior, que inclouen el reconeiximent de les regions dins de l'unitat de la nació espanyola. El Estat unitari dona la llei per mig del Parlament, i dins d'eixa llei tindrà llibertat de moure 's la regió.

Encara menys volem una simple descentralització administrativa, com podia ser la de les Delegacions de servicis, otorgada a la Mancomunitat, segons s'entenia en els projectes d'Administració local del senyor Maura en 1907 i del senyor Canalejas en 1911. Aquella fórmula era tolerable en aquelles fetjes, pero ara estem en el any 18 i el món ha fet molt de camí. (Rises.)

I ve la Base tercera. «Reconeixent la compatibilitat de l'Estat valencià i la seua convivència amb les demés regions i nacionalitats ibèriques dins d'una Federació espanyola o ibèrica, establint clarament la distinció d'atribucions de l'Estat valencià i el Federal, i una consegüent divisió de l'Hisenda per a cobrir les respectives atencions. Les funcions pròpies de l'Estat valencià deuran ser exercides amb plena soberania, sense cap intromissió estranya.»

Ací ve la nostra paladina declaració de federalisme. El federalisme és una invenció admirable del dret polític, per la qual un poble, dins de la unitat amb atres, pot satisfer els desitjos naturals de diferenciació, que corresponen a la tendència de tot ser viu a afirmar la seua personalitat; i al mateix temps, satisfà el desig llegítim, noble, d'universalitat, que va a les grans concentracions d'Estats. Eixe problema el resol el federalisme amb la màxima harmonia de la varietat dins l'unitat.

El federalisme, que modifica la constitució dels Estats i els fa més forts, és lo que s'imposa al món en el moment de la pau, ja que de les dos solucions que pot tindre un pleit nacionalista; la separatista i la federalista, encara que de moment sembla haver triomfat la primera, el separatisme en les nacionalitats opreses de Rússia i Austria-Hungria, i en les mateixes reivindicacions d'Irlanda; jo crec (i clar és que la meua opinió poc valor tindria, sino fora apoiada per els fets) que açò es una situació transitòria, perquè en Rússia sembla ja que es pensa en la restauració de la gran Rússia a base del federalisme, i veem com dels troços sud-eslaus de l'Austria-Hungria surt a les vores del mar Adriàtic una nacionalitat potent, la Gran Sèrvia, que abarca la antiga Servia, el Montenegro, part de la Dalmàcia, la Croàcia, la Eslavònia i la Bosnia-Herzegovina. I per altra banda en Austria i Alemanya es parla estos dies de reintegrar la part de l'Austria alemana a la gran Federació germànica.

Més encara, tots sabeu que s'anúncia amb totes les garanties d'autoritat, la creació de la Societat de Nacions. ¿I, digau-me, si este projecte colosal és factible, si no és a base del respecte a les característiques de cada Estat? perquè hui és impossible fer-ho al modó de les grans concentracions a estil asiàtic, cesariste o napoleònic, de resultats ficticis i efimers.

Clar és que el desitj dels nacionalistes és eixamplar la Federació espanyola, perquè no ens contém sols amb Espanya, volem també la Federació amb Portugal; pero és absurd, és inútil pensar en que Portugal vinga a nosatros si primer no donem la sensació de que dins d'Espanya sabem respectar la varietat de llengües i reconeixer els drets dels pobles. Quan açò vinga, es vorà que les fronteres que 'ns separen de Portugal són artificials; els rius naixen en Espanya i per Portugal s'aboquen a l'Atlàntic; les muntanyes que 'ns separen no formen una veritable barrera geogràfica, i ademés Galícia i Portugal formen una mateixa nacionalitat, amb el mateix origen i la mateixa llengua.

Esta aspiració surt al pas de totes les censures de separatisme que es fan al moviment i que sols pot dictar-les l'incomprensió de certa gent. Els nacio-

nalistes conscients de tota Espanya, en Catalunya, en Galícia, en Valencia, han formulat esta reivindicació del federalisme ibèric. Mai he pogut trobar el separatisme en la doctrina dels homes responsables del moviment catalanista, i si ara apareix algun foc, no es produïx certament en els que fins ara han segut els *leaders* del moviment. Això poden recullir-ho els centralistes i traure conseqüències.

Anem a la Base 4.ª. «Sense prejudicar definitivament la divisió d'estes funcions, acceptem per el moment la formulada en la Assamblea de Parlamentaris d' Octubre de 1917.»

Clar és que açò té un caràcter provisional. Fixeu-se que en els acords de l' Assamblea de Parlamentaris, com en casi totes les constitucions federals, se enumeren les atribucions del Poder Federal, entenent-se que les demés que no s' enumeren, queden reservades als Estats particulars federats, com indicant que originàriament la sobeïania els correspon a ells, i se desprenen de part d' eixa sobeïania en favor de la Federació.

En l' Estatut presentat estos dies per la Mancomunitat de Catalunya al Govern, en lo relatiu a la divisió de funcions, casi se copien textualment els acords de la Assamblea de Parlamentaris. I per cert, he vist amb extranyesa l' actitud de certa premsa de Madrit, que abans havia acullit favorablement estes reivindicacions, i ara, quan les ha vist plantejades al President del Consell de ministres, s' ha indignat, i ha dit: «No acceptem de cap manera això i tenim que eïxir al pas a estes demandes.» Si estos periòdics són conseqüents i sincers, ¿qué entenien abans per autonomia?

Arribem a la Base 5.ª «Existint en Valencia, segons els territoris, dualitat de llengues valenciana i castellana, demanem la cooficialitat per a els dos idiomes.»

Es un fet evident que dins del territori de l' antic Regne de Valencia, es parlen dos idiomes: que hi ha una part de parla valenciana i atra castellana; ben entés, que les quatre quintes parts de la població corresponen a la llengua valenciana. Pero nosatros mai havem volgut imposar a la part castellana la llengua nostra, puïx nosatros, que protestem contra la tirania en tots els ordres, ¿haviem d' imposar-la als demés? (Molt bé, aplaudiments.)

Clar és que en Catalunya, potser no es planteje este problema; pero en Valencia, sí, i havem d' acceptar-lo i resoldre-lo amb un criteri amplíssim.

Base 6.ª «Conseqüents amb l' idea de respecte als organismes naturals, els municipis valencians fruiran de la seua autonomia, tenint el poder de constituir-se dins dels límits generals d' una llei municipal que procure per a els Ajuntaments la màxima eficàcia tècnica compatible amb els principis democràtics.»

Som llògics; volem l' autonomia per a la personalitat valenciana, ¿cóm no la havem de demanar per a el Municipi? Pero volem per a ell la verdaïera autonomia. Volem que el Municipi siga en certa manera un Estat, que tinga poder de constituir-se dins dels límits que marque la llei. Açò podia ser bé per el sistema de Carta, com en Nord-América, bé per el sistema que

es tinga per convingent. Llavors automàticament es produiria la diferenciació dels grans i petits Municipis, dels Municipis urbans i dels rurals.

En tal cas, podia existir, además, una llei municipal de caràcter supletori per a els municipis que no vullgueren fer us d'esta facultat. Però com açò serà motiu de una conferència que ha de donar un company meu, no dic res més d'este asunt.

Anem a la Base 7.ª «Reconeixent les varietats locals dins de l'antic Regne de Valencia i conseqüents amb el criteri descentralitzador, el Estat Valencià respectarà les varietats provincials i comarcals, quan els respectius Municipis les consagren per Unions o Mancomunitats entre ells.»

Este és un problema espinós. De moment, potser siga ú dels obstacles més serios que ha de trobar el actual moviment. Em referixe al recel i les dificultats que pogueren vindre per part d'Alacant i Castelló. Llegint la premsa d'allí i sentint als seus homes, s'aplega a la conclusió de que el argument de l'absorció per Valencia que ells exposen, és infundat. Per això nosaltres, procedint amb sinceritat, volem llevar-los eixe pretext, perquè de cap manera volem absorbir-los. I aixina lo millor és que vinguen a Valencia a discutir concretament el problema i a demanar garanties, que de la nostra part no ens doldran.

A banda de açò, pensen que ells també integrarien l'Estat Valencià, i també ells manarien en Valencia.

Però parlant sincerament, jo no veig en l'actual Regió Valenciana províncies; es dir, sí les veig, però artificials. Jo veig comarques naturals que presenten varietat d'interesos i modalitats espirituals característiques. Ben concretament, tenim el eixemple de la Marina, del Maestrat, de la Plana i de la Ribera, hermosíssimes comarques de la nostra terra.

Per cert, que ací vull recullir, a modo incidental, una afirmació que feu el senyor Bentreosa l'altra vesprada, parlant de la dualitat d'elements en la regió valenciana. Afirmava que en el pla es parlava el valencià i en la muntanya el castellà. Açò concretant-ho a la província de Valencia casi és veritat, però referit a Castelló i a Alacant, no. En Castelló, fora de la Plana, tot el territori de parla valenciana és ben montanyós. Ahí estan les serres que domina Penyagolosa, poblades per gent que forma una modalitat molt interessant de la nostra raça, en la que s'ofereixen els més variats matços. Jo estic orgullós de que córrega per les meues venes sanc d'eixa raça forta que escala roturant les muntanyes, fins els nius de les àguiles, i fa productiva aquella pobra i aspra terra fertilitzada per la seua suor. (Grans aplaudiments.)

I no digam res de la província d'Alacant. Tenim poblacions valencianes d'un interès industrial tan gran com Alcoi, voltada de muntanya; tenim la incomparable Marina, que és orgull nostre i motiu d'enveja dels extranys, per l'espectacle maravellós que ofereix la gentil conjunció del mar i la muntanya, i eixa bella harmonia produix una de les més suaus cadències de la parla valenciana.

Dic, puix, que nosaltres respectem eixes comarques, que conscients de

la seua existència, per la voluntat del poble, creen una Mancomunitat per a defensar els seus interessos, els seus cultius sobre tot, que en uns puestos serà el arròs, en altres el vi, la taronja, etc.

Pero, encara, respecte a la divisió en províncies de la nostra terra, no tindriem inconvenient, si ho desigen els pobles respectius, que subsistira com una divisió de l'Estat valencià. Si eixa es la garantia que 'ns demanen Castelló i Alacant, a nosaltres sempre 'ns pareixerà un preu mòdic per a alcançar la nostra lliberació.

La Base octava i darrera. «El Estat valencià podrà mancomunar-se per a fins concrets amb altres Estats de la Federació si ho estima convenient, conservant íntegra la seua personalitat.»

Esta és la Base que vos díia abans que recull i resol les objeccions que per motius econòmics es fan a la exclusió dins l'Estat valencià de les províncies de Terol i Múrcia. Perque un conflicte d'esta naturalesa, una antinòmia en un ser viu, com és el poble valencià, no 's pot presentar sense que vinga fàcilment la solució. I esta és ben clara i ben obvia. Indubtablement la província de Terol té una enorme riquesa minera com tots sabeu, i necessita abocar els seus productes, per conveniència seua i nostra, als nostres ports.

I no solament això, sino que a la vora del nostre mar s'està creant una colosal indústria siderúrgica que afectarà a tota l'indústria i l'agricultura valencianes, en la qüestió dels envases, de la maquinària, del material de ferrocarrils, de la industrialització de la agricultura, etc. Pero tot això són interessos ben concrets i es poden atendre perfectament una vegada estiga constituït l'Estat valencià, per mig de convenis o encara arribant a la formació de un organisme que 's diga Mancomunitat o com se vullga, que servixca els fins concrets que se li encomanen i que la realitat vaja plantejant, especialment l'intercanvi de productes entre el litoral i l'interior.

Respecte Múrcia veem que presenta amb nosaltres un paralelisme agrícola prou accentuat. Produïx taronja, per eixemple, i arriba a un notable desenvolupament en la sericicultura. També puix quedaria indicada una Mancomunitat amb Múrcia de caràcter agrari que organitzara la exportació agrícola per mig de Sindicats de exportació, línies de navegació, mercats, etc.

Pero ademés tenim amb Catalunya afinitats espirituals de raça i llengua. Podrem puix constituir una comunitat de cultura, condensada en Centres docents, Gran Universitat, Institut filològic, etc. Ací també seria oportuna la constitució d'un organisme administratiu que servira estos alts interessos.

Este és, en síntesi, el nostre programa, que pren com a eix la personalitat valenciana, consagrada en l'Estat valencià. Al voltant d'açò venen les solucions a les necessitats concretes. Com tots veieu, és un programa perfectament discutible, pero reconeixereu que no és obra de l'improvització, sino fruit de la reflexió.

Ara a l'acabar, jo tinc que fer algunes consideracions sobre la perspectiva immediata d'este moviment. Com vos díia abans, l'autonomia de València, la lliberació de nostra pàtria no pot ser obra de un partit, ha de ser fruit

saonat de una patriòtica solidaritat, de un esforç combinat de tots els partits.

De moment ens trobem amb l'inconvenient, que vos dia abans, de la resistència que per part de Castelló i Alacant poguera vindre. Eixa resistència se venç de dos maneres: primera, per una propaganda intensíssima per tota la Regió valenciana, estenent lo que els valencianistes havem escomençat a fer modestament, i per a este esforç nosaltres ens vorem molt honorats si ens acompanya la representació de altres partits; la segona manera, és aprofitar la actual legislació per a vigoritzar la actual vida local. No debem de olvidar la sentència del gran Costa: «Hombres, no leyes», volent dir en esta frase que les lleis són una cosa molt important, pero potser no lo més important, porque al cap d'avall les lleis necessiten ser animades per un esperit, i l'esperit el porten els homes que han de aplicar-les.

I naturalment es necessari que ací es produïxca en primer lloc un verda-der renaiximent polític que ha de escomençar per la intensificació de la vida de esta Diputació, que ha de ser—no ho oblideu—el embrió del futur Estat Valencià. Es indubtable que esta actuació ens conquequiria un gran prestigi, porque aleshores podriem dirigir-nos a Alacant i Castelló i dir-los: «Nosaltres havem fet açò en la nostra Diputació, i açò no és més que una penyora de lo que podem fer en l'Estat Valencià.» I també dirigir-nos a les classes contribuents, a la indústria, a la agricultura, al comerç, i dir: «Som la salvaguarda dels vostres interesos, que no havem dilapidat; els diners que ingreseu en les arque de la Diputació, vos els tornem centuplicats en riquesa i benestar.»

Per a aplegar a este punt havem de tindre en conte que en les mateixes lleis actuals hi ha coses aprofitables, dins d'elles se han fet fortes i riques altres regions. Catalunya ha constituit la Mancomunitat, que és la admiració de tots els que la coneixen, i demostra la capacitat que té per a governar-se. Hi ha, ademés, el eixemple recient del Municipi de Barcelona—que no s'havia distingit per la seua bona administració—que ha fet lo que pareixia imposible en Espanya, que un Municipi d'una gran ciutat, administrat per 60 concejals, entregue la administració i la responsabilitat de la gestió a una comissió de huit membres de tots els partits, des de lerrouxistes a jaumins, comissió responsable davant del Consistori. Açò s'ha conseguit dins dels límits de la actual llei municipal, constituint un Govern municipal per comissió, a la manera d'altres països europeus i americans. El efecte de la reforma ha segut immediat, sobre tot la ràpida tramitació dels asunts en les oficines municipals.

El enfortiment de la Diputació ha de ser obra, en primer terme, dels actuals membres d'ella, pero no d'ells asoles, porque si el poble, la opinió no actua, no té dret a reprimir als seus representants. L'obra ha de ser de tots, i nosaltres, modestament no deixarem de aportar el nostre esforç.

Havem de ser optimistes, porque el regionalisme produïx automàticament la depuració de les costums polítiques, puix és ben cert—i de açò poden donar fe molts dels que m'escolten—que la influència més pertorba-

dora en l'administració local, és la que ve del Ministeri de la Governació per intermig del governador. Açò se veu sobre tot en l'anulació de eleccions, suspensió de Ajuntaments, aprovació de presuposts, supeditant-ho tot al triomf del candidat del Govern o del cacic.

Nosaltres creem que molts dels polítics actuals són homes honrats, però que estan contaminats de l'ambient i fins que en són víctimes. Cambieu l'ambient, i mudaran els homes. Jo sé de alguns d'ells que no van a gust amb el tratge caciquil que porten.

Nosaltres, senyors, actuarem i tinc la seguretat de que els homes nous eixiran en el moment que es necessiten. I si els polítics actuals no complixen la seua missió, nosaltres aleshores actuarem de fiscals implacables.

En fi, senyors, jo crec que el fruit dels esforços de tots, de l'esforç de València, ha de ser la seua lliberació. No està lluny el dia que s'ha de vore el resurgiment de València i de les demés regions que, en definitiva, és el resurgir de l'Espanya gran, per la qual nosatros donariem gustosos fins la mateixa vida. (Grans aplaudiments.)

